

---

*Місце та роль
народного мистецтва
у культурному просторі
XXI століття: осередки,
майстри, художні ідеї*

УДК 745/749:004.738.5]:001.9"21"

Олег БОЛЮК

**СУЧАСНИЙ СТАН
ТВОРЧИХ ПРАКТИК
УКРАЇНСЬКОГО
ДЕКОРАТИВНО-УЖИТКОВОГО
МИСТЕЦТВА (НАРАТИВИ
ІНТЕРНЕТ-ДЖЕРЕЛ):
Питання перше: спроби класифікації
корисної інформації**

Розпочинається огляд сучасного стану українського декоративно-ужиткового мистецтва, висвітлений у джерелах Інтернету на рівні класифікації корисної інформації. Виявлені проблемні аспекти віртуальної інформативної бази українського декоративно-ужиткового мистецтва та означені шляхи їх подолання. Запропоновано науковцям долучитись до написання фахових статей, які розміщуватимуться на довідкових сайтах; брати активну участь у консультуванні журналістів; пропагувати обов'язкове авторство текстів Інтернету. Визначено категорію повідомлень, розміщених на групових та індивідуальних веб-сайтах, зокрема, інформаційних ресурсах державних установ, приватних організацій, окремих блогерів.

Ключові слова: наратив, інформація, творча практика, декоративно-ужиткове мистецтво, Інтернет.

© О. БОЛЮК, 2018

ISSN 1028-5091. Народознавчі зошити. № 2 (140), 2018

Сучасні наукові дослідження у світі неможливі без активного залучення здобутків інноваційних технологій, зокрема Інтернету. Глобальний його вплив на наукові, навчальні та просвітницькі студії важко переоцінити. Проникнення віртуального світу в усі галузі життя шалено заощаджує час у пошуку інформації, однак вривається у свідомість не менш бурхливим потоком зайвих відомостей. Враховуючи такі недоліки Інтернету з власних спостережень, автор статті усе ж постановив з'ясувати окремі маркери сучасного стану творчих практик українського декоративно-ужиткового мистецтва, які відображені у Міжмережжі. Проте передбачувано наштовхнувся на певні перешкоди, які стали на заваді блискавичного здобуття об'єктивних відповідей.

Задля досягнення мети статті (а, радше, циклу статей) — оприлюднення результатів аналізу сучасного стану українського декоративно-прикладного мистецтва, доводиться зупинитись на базовому етапі вивчення цього питання, а саме аналітиці наративу Інтернет-джерел. Відтак, виходячи із показників обробленої інформації, можна оцінити інтенсивність творчих практик, їх масштаби та специфіку розвитку кожного виду цієї галузі творчості.

Усесторонній науковий аналіз веб-сайтів мистецтвознавчого спрямування ще не проводився, а отже таких праць, очевидно, слід очікувати у близькому майбутньому. Не вивчалися також ступінь достовірності інформації чи вимір об'єктивності інтерпретації мистецького явища, яка викладена у «світову павутину» його спостерігачем, оцінювачем, суб'єктом — наратором. Тобто наратив¹ автора (авторів) електронної статті (допису) про українське декоративно-ужиткове мистецтво в Інтернет-джерелах як об'єкт дослідження принаймні зараз нам ще не відомий. Як зазначалось, навіть попередні емпіричні спостереження вказують на існування кризи інформаційних ресурсів — глобальний обмін інформацією супроводжується загрозово зростаючою підміною наукових знань псевдонауковими. Такі тривожні тенденції загострюють увагу до порушеного питання і, відповідно, актуалізують запропоновану розвідку.

Наукова новизна статті полягає в авторському баченні шляхів подолання недосконалостей інформаційних ресурсів. Визначення цих векторів допоможе проаналізувати існуючі та виокремити корисні для науки веб-сайти. Проте широке поле віртуальної мистецтвознавчої інформації потребує

¹ Вживають «наратив» або «нарратив», тож послуговуватимось правописом у першому варіанті.

тривалого опрацювання і детального аналізу, відповідно цілком виправдано може стати проблематикою не одного наукового дослідження. Тому тут подано лише конспективні спостереження автора.

На початок третього тисячоліття українське декоративно-ужиткове мистецтво набуло нового осмислення у низці аспектів. Згідно з однією з основних ознак закону еволюції — зміни — будь-якому явищу притаманна динаміка, що переростає у якісно нову форму або занепадає. Кожен із сучасників відчуває прискорення темпоритму в усіх галузях життя. Функція, тектоніка та художні особливості ужиткових творів набули помітних трансформацій. Наприклад, на традиційно-народне декоративно-прикладне мистецтво суттєво впливала й впливає академічно-професійна творчість. Поширення навчально-освітньої друкованої й віртуальної інформації також долучились до мінливості цього явища. Окрім того, причетними до виразних «інакшостей» стали естетичні уподобання сучасних споживачів.

Найпотужнішим довідковим світовим ресурсом, який вже давно заявляє про свою універсальну інформативну вичерпність, хоча ще не достеменно сформовану, є Вікіпедія. Проте, шукаючи в межах цього порталу базові поняття щодо українського мистецтва, зазвичай можна натрапити на примітивні статті чи навіть хибні твердження. Так, у Вікіпедії української версії інформація про одну із найпоширеніших галузей творчості — декоративно-ужиткове мистецтво написана слабко, оскільки відсутня тут чітка систематизація. Для прикладу, у статті немає хронологічної послідовності, територіального поділу згідно з політично-адміністративними, етнографічними та іншими межами, а також поданого ареалу стилів, напрямків, течій. Навіть меблі, одяг, посуд тощо означено як жанри [2]. Отже, проблема є комплексною, а першочергові важелі усунення її полягають у правильному оперуванні науковою термінологією. Автори таких недбалих статей зазвичай є анонімами, відповідно це утруднює жваву дискусію з ними вже зараз.

Мені вдалося провести елементарний експеримент, суть якого полягала у довільному пошуку потрібного слова чи виразу. Цим способом часто послуговуються усі, для кого Інтернет-мережа є доступною. Так, у пошукову систему Google було введено запит по темі «Українське народне декоративно-ужиткове мистецтво». З-понад

32000 пропонуваніх результатів на першій сторінці переліку довільно вибрано джерело на порталі mystectvo.ru [1]. Тут подано знову ж анонімну статтю про окремі види українського декоративно-ужиткового мистецтва. З тексту зрозуміло, що невідомий компілятор фрагментарно «повисмикував» інформацію з інших джерел, до того ж зробив це недбало. У ньому подано стислі відомості про кераміку, розпис, вироби з лози. Лише по одному фото представлені вироби з дерева та вишивки. Тут виокремлено рубрики «Декоративний розпис», де подано інформацію про петриківський розпис, та окремо — «Яворівський розпис», тим самим вводячи в оману читача про відсутність декоративності у дерев'яних виробах, виготовлених в осередку яворівської іграшки на Львівщині. Інші розписи, властиві для українського мистецтва, взагалі не згадано. Отож немає інформації про самчиківський, опішнянський, косівський розписи чи в іншому видовому вимірі — наприклад, хатній розпис. Попри промовисту назву допису, такі віртуальні статті насправді не відповідають заявленій тематиці, й отже шкодять освітнім практикам.

Існуюча проблема уже дає негативні результати, оскільки підвищує відсоток читачів, які сприймають прочитані відомості буквально й стають носіями дезінформації, інтерпретуючи хибне як достовірне. Тенденція продукування масового невігластва спонукає до тривожних застережень. Поширення через Інтернет неправдивої (не точної, або й перекрученої) інформації є реальною загрозою освітньому та вихованому процесам, оскільки провокує проникнення псевдонаукових тверджень у суспільну думку.

Доказом таких негативних проявів стали навіть практичні семінари, які проводив автор цієї статті і до яких заохочував готуватись студентам кількох вітчизняних освітніх закладів. Серед більшості студентів є великою спокуса нашвидкуруч підготувати реферат для здобуття високих балів. Особливо перманентно до такого способу вдаються студенти, коли потрібно продемонструвати «працю» викладачеві терміново. Зрозуміло, що у недобросовісній роботі відсутня аналітика і, насамперед, критичний аналіз обраних й використаних джерел Міжмережжя. Тому під час проведення наукового практикуму означеного рівня траплялись випадки низької підготовки молодих доповідачів, у роботах яких відчувалось без-

системне копіювання неправдивої інформації та її трансляція аудиторії. Зрозуміло, що реакція викладача була відповідною.

Розглянуті негативні тенденції та прогностика їх поширення спонукає вживати радикальних і термінових дій. Як один із запобіжних заходів автор статті пропонує **введення у планові навантаження науковців підготовки та публікацій фахових матеріалів спеціально для довідкових Інтернет-ресурсів. Максимально інтенсивне наповнення якісними інтернет-публікаціями уможливило б позитивний ефект дистанційної освіти.** На жаль, у цьому напрямі мистецтвознавцями ще не розроблена стратегія системного оприлюднення наукових результатів. Існують спорадичні публікації статей, доповідей конференцій, симпозіумів, конгресів тощо лише у межах спеціалізованих сайтів відповідних установ або наукових подій.

Наступним напрямком покращення довідкової інформації у Міжмережжі стали **консультації з науковцями.** Щоденна практика показує, що дописувачі науково-тематичних сайтів не часто вдаються до такого виду діалогу з вченими. Зібрані нефахівцями відомості з різних неперевіраних джерел, часто густо сумнівні домисли на кшталт журналістського «полювання за сенсацією», що нібито дає кращі рейтинги для цього автора, його статті чи медіа-компанії, інтереси якої представляє, вливаються у «світову павутину» фейком (від англ. fake news — брехлива новина). Виходячи з особистісних мотивів, позиція такого пересічного дописувача цілком зрозуміла: кожен хоче «стати відомим», «бути почутим», «вчити інших». Навіть оминаючи перелічені амбіції, окремі вузькопрофільні спеціалісти не завдають собі клопоту порадитись з визнаними дослідниками. Зокрема такі випадки трапляються серед музейників, зберігачів-фондовиків, які з одного боку, працюючи з реальними артефактами, справді знаються на справі, з іншого — вважають свої знання вичерпними, а отже, неспростовними. Зрозуміло, що найкраще обізнаним із художнім явищем є спеціаліст, який поєднує роботу із речовими артефактами та фундаментально вивчає теоретичні мистецтвознавчі напрацювання, тобто такий собі науковець, музейник, експедитор, експерт з певного виду творчості в одній особі. Відповідно спеціаліст чи група спеціалістів (у співавторстві) такого рівня можуть запропонувати оптимально якісний інтелектуально-науковий

продукт на віртуальних сторінках Міжмережжя, зокрема й для Вікіпедії.

Іншим важливим аспектом покращення інформативного матеріалу в Інтернеті є **авторство допису.** Тільки на таких відвертих засадах, де автор статті оприлюднює свою ідентифікацію, відповідно засвідчує правдивість відомостей чи власну точку зору, тобто особисте розуміння проблеми та, ймовірно, шляхи її подолання, можна відчутти доволі високий коефіцієнт об'єктивності. Решту ж статей варто вважати своєрідною комбінаторикою загальновідомого, а то й відвертою компіляцією чи, навіть, плагіатом. Сигнатура дописувача сигналізує про серйозні наміри автора поширити якісно сформовані результати наукової практики, а сайт, де вона розміщена, відповідно заявляє про свій важливий статус у «світовій павутині».

На підставі таких міркувань варто виокремити (класифікувати) кількома категоріями сайти, які стосуються українського декоративного мистецтва, зокрема ужиткового. Це уможливить визначити характеристику розповідного тексту в інформативному процесі популяризації сучасної творчості вітчизняних митців.

Отож, основним мірилом статей з цієї галузі творчої є зміст (достовірне наповнення), на підставі якого інформацію можна розрізнити як спеціальну (наукову); спеціалізовану (приватну); загальноінформативну (освітньо-популярну).

Остання з перелічених віртуальних мас-медійних форм — **загальноінформаційна**, розрахована на широке коло читачів. Зміст відомостей зводиться до висвітлення подій з приводу етнофестивалів, свят, відкриття виставок, проведення майстер-класів чи інших мистецьких практик. Властиво саме тут найбільший відсоток анонімних авторів, адже сайти, які розміщують подану статтю не вимагають ба, навіть, навпаки — наголошують на непотрібності висвітлювати авторство допису. На таких сторінках пропагується подія у вигляді завуальованої реклами, сентенції особистих вражень автора статті від пережитого та інші характеристики формату традиційної журналістики чи блогосфери.

Умовно означена комунікативна форма як **спеціалізована (приватна)** групує авторів, які не проводять самостійних наукових досліджень, але є непогано поінформованими поціновувачами українського декоративного мистецтва. До цієї категорії допису-

вачів належать колекціонери, художники, майстри, які глибинно знають предмет зацікавлення, однак позиціонують його на основі індивідуальних, часто комерційних, інтересів. Зазвичай на сайтах вони перебувають у пошуку поповнення своїх збірок, пропонують обмін пам'ятками чи займаються продажем артефактів, а також полюбляють вести на форумах обговорення відповідної профільної тематики.

Спеціальна інформативна форма з позиції мистецтвознавства характеризується достовірною подачею здобутого, виявленого, опрацьованого матеріалу і оприлюдненого вже як результат наратологічного аналізу. Наукова стаття завжди повинна відзначатися максимально точною спеціальною термінологією, послідовно логічним викладом матеріалу, новизною спостережень або підтвердженням припущень, якісно стислими висновками чи спонуканням до роздумів; містити об'єктивні судження, аналітику напрацьованих вчених і музейників, експертів.

Окрім інтерпретаційних форм можна визначити види нарацій за їх авторством. Отож, авторство таких постів (від англ. *post it* — розмістити), навіть анонімне, легко розпізнати також за якісним змістом статті, й, відповідно, визначити градацію за рівнем фаховості: науковець, публіцист (журналіст, вчитель, поціновувач творчості, переважно практикуючий) й PR-«піарщик» (від англ. *public relation* — зв'язок з громадськістю). Останнє поняття включає у себе як держслужбовця, зазвичай не глибоко обізнаного із мистецтвом, так і працівника реклами, а також підприємця або когось з кола бізнес-менеджерів, який виводить на ринок продукцію будь-якого штибу. Перелічені дописувачі зазвичай не є професіоналами з галузі декоративного мистецтва, а їх метою є популяризація серед читача події, явища тощо лише узагальнено, без зайвої специфічної термінології.

Сайти (Інтернет-сторінки) за ресурсним потенціалом поділяються на: офіційні сайти фахових інституцій, на сторінках яких розміщуються дописи колективу професіоналів; сайти соціальних мереж, де на віртуальних форумах, чатах-співбесідах можуть обмінюватися інформацією, дискутувати групою однопостів або опонентів; індивідуальні (блоги), де його власник може запрошувати у своє коло дописувачів вибірково.

З деяких освітніх сайтів можемо почерпнути відомості про проведені місцеві культурні заходи,

пов'язані з тематикою календарних подій, ювілейних свят, з виставками кількох майстрів чи бенефісів окремого художника. Такі інформативні новини гостро потрібні, бо зазвичай перелічені заходи проводяться власними потугами місцевих працівників культури й освіти, а сайт є одним із небагатьох трансляторів подій.

Переконалий, що запропонована класифікація вже проводилася практично кожним науковцем індивідуально й, мабуть, інтуїтивно. Відповідно кожен мислячий читач Інтернету щоразу займається класифікацією відомостей і позиціонує себе єдино правильним визначником корисної інформації. Але правда, як і кожна об'єктивність, знаходиться десь посередині цього процесу. Інколи буває так, що сама інформація без спеціальної згоди на це читача «веде його» у лабіринти невідомих новин задля освоєння ним ширших горизонтів очікуваних знань, які, на жаль, бувають хибними. Пам'ятаючи про такі взаємодоповнюючі важелі наративу, можна приступати до аналізу сучасного стану творчих практик декоративно-ужиткового мистецтва українців, який запропоную читачеві в одній з наступних публікацій.

1. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://mystectvo.ru/narodne_mystectvo.htm.
2. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%94%D0%B5%D0%BA%D0%BE%D1%80%D0%B0%D1%82%D0%B8%D0%B2%D0%BD%D0%BE-%D1%83%D0%B6%D0%B8%D1%82%D0%BA%D0%BE%D0%B2%D0%B5_%D0%BC%D0%B8%D1%81%D1%82%D0%B5%D1%86%D1%82%D0%B2%D0%B E (дата доступу 28 грудня 2017).

Oleh Boliuk

THE CURRENT STATUS OF CREATIVE PRACTICES OF UKRAINIAN ARTS AND CRAFTS (NARRATIVES OF INTERNET SOURCES):

The first question: attempts to classify useful information

An overview of the current state of Ukrainian arts and crafts, highlighted in Internet sources at the level of classification of useful information, is launched. The problematic aspects of the virtual informative base of Ukrainian arts and crafts are revealed and ways of their overcoming are defined. It is suggested for scientists to join the writing of professional articles, which will be placed on reference sites; to take active part in advising journalists; to promote compulsory authorship of Internet texts. The category of messages posted on group and individual websites, including information resources of govern-

ment agencies, private organizations, and individual bloggers, has been identified.

Keywords: narrative, information, creative practice, arts and crafts, Internet.

Олег Болюк

СОВРЕМЕННОЕ СОСТОЯНИЕ
ТВОРЧЕСКИХ ПРАКТИК УКРАИНСКОГО
ДЕКОРАТИВНО-ПРИКЛАДНОГО
ИСКУССТВА (НАРРАТИВЫ
ИНТЕРНЕТ-ИСТОЧНИКОВ):

Вопрос первый: попытки классификации
полезной информации

Начинается обзор современного состояния украинско-
го декоративно-прикладного искусства, освещённого в

источниках Интернета на уровне классификации полезной информации. Обнаружены проблемные аспекты виртуальной информационной базы украинского декоративно-прикладного искусства и отмечены пути их преодоления. Предложено учёным приобщиться к написанию профессиональных статей, которые будут размещаться на справочных сайтах; принимать активное участие в консультировании журналистов; пропагандировать обязательное авторство текстов Интернета. Определено категорию сообщений, размещённых на групповых и индивидуальных веб-сайтах, в частности, информационных ресурсах государственных учреждений, частных организаций, отдельных блогеров.

Ключевые слова: нарратив, информация, творческая практика, декоративно-прикладное искусство, Интернет.